

Epifanie, Verschijning van onze Heer Jezus Christus,
7 januari 2024, Grote of St. Janskerk Schiedam

Jesaja 60:1-6, Mt 2:1-12, Ef 3: 3- 21 Heil en zegen.

Mensen van de weg van Jezus,

Gelukkig nieuw jaar zeggen we tegen elkaar. Maar wat is geluk, wat wensen we elkaar toe als we dat zeggen? Bedoel je voorspoed, een eigen huis, een plek onder de zon, en altijd iemand om je heen die van je houden kon? Ben je gelukkig als je gezond bent of werk hebt dat voldoening geeft?

In de kerk klinkt af en toe nog die andere nieuwjaarswens: Veel heil en zegen. Je hoort hem niet zo vaak meer en dat is best jammer, want heil en zegen gaan verder dan geluk, voorspoed of succes: heil betekent heelheid of verzoening, herstel van wat gebroken is. En zegen gaat over het goede leven, over verbondenheid met God en mensen.

(En dat is toch wat wij ten diepste verlangen, vooral als we de beelden zien van de puinhopen in Gaza, in Israël of Oekraïne. Dan wil je dat het bombarderen stopt, een staakt het vuren, toenadering en verzoening. Tussen volken, maar ook tussen verschillende groepen in onze samenleving of binnen je familie.

Maar wat doen we met dat verlangen? We discussiëren over de schuldvraag en zeggen wat er volgens ons moet gebeuren, en dan meestal over wat anderen zouden moeten doen. De politiek, de politie, die collega, die hangjongeren, die buurman of die drammerige schoonzus. Maar zou onze mening of ons vingerwijzen de vrede dichterbij brengen?)

De bijbel laat zien dat je allereerst bij jezelf te rade moet gaan als je verlangt naar het goede leven. Want er zijn allerlei machten en krachten die het leven bedreigen, ook in jou zelf. Jaloezie, luiheid, onverschilligheid, of emoties waar je tegen moet vechten. De verhalen, de ervaringen en de wijsheid van vorige generaties kunnen daarbij helpen.

Joden doen dat in het leerhuis. En de psalmdichters en profeten van Israël dromen er van dat ook niet-Joden mee gaan doen met dat leerproces. Jesaja ziet het voor zich hoe ook andere

volken zich laten leiden door het licht van Gods Tora, hoe ze beladen met geschenken op hun kamelen in drommen naar Jeruzalem komen om God eer te bewijzen. En ook de dichter van Psalm 72 wenst dat de koningen van de volken rondom naar Israël komen met geschenken en knielen voor de koning die de armen bevrijdt en beschermt wie weerloos is. Hij is er van overtuigd dat de weg van recht en gerechtigheid heilzaam is voor alle volken.

Dat is ook de kern van het evangelie van Matteüs: Jezus spreekt alle volken aan. Hij heeft de Tora zo uitgelegd dat iedereen het kan begrijpen, zodat ook niet-Joden mee kunnen doen.

Daarom laat Matteüs geen herders uit de omgeving van Bethlehem, maar magiërs uit het verre oosten naar het kind Jezus komen. Ze staan net als de koningen uit Psalm 72 symbool voor de volken. En net als in het scheppingsverhaal is een ster een wegwijzer. Voor astrologen die er van uitgaan dat het lot van mensen in de sterren geschreven staat, is dit een heel vreemde gedachte. Maar de magiërs uit het verhaal van Matteüs staan open voor iets nieuws.

Ze zijn bereid om hun eigen manier van denken even te parkeren en te onderzoeken wat er gebeurt als je iets doet wat buiten je eigen kaders valt. Ze gaan achter die ster aan naar Israël, dat onbeduidende volkje in die uithoek bij de zee. Ze verwachten dat het koningskind in de hoofdstad Jeruzalem geboren wordt. Maar helaas, ook die gedachte wordt onderuit gehaald. Ze moeten naar Bethlehem, de geboorteplaats van David, de kleine jongen die geen koninklijke opleiding heeft gevolgd, maar alleen weet hoe je als herder een kudde schapen moet beschermen, verzorgen en leiden. Maar dat is volgens de bijbel precies dat wat je nodig hebt om een goede koning te kunnen zijn.

De Wijzen uit het oosten, ze gaan op zoek naar een koningskind. Ze vinden het kind niet op de gebruikelijke plaats, in het paleis van de machtige koning Herodes. De schriftgeleerden van Jeruzalem zetten hen op de goede weg, en de ster gaat hen voor. Met diepe vreugde gaan ze het huis binnen en knielen. Ze eren het kwetsbare koningskind en bieden goud en wierook aan. Zouden ze met dat goud ook hun oude vertrouwen op geld en macht uit handen geven? En dragen ze met de wierook hun gebeden op aan de God van Israël, die God van kleine kwetsbare mensen? Wie zal het zeggen. En Matteüs voegt er nog een derde geschenk aan toe: ze geven mirre, dat is zalf om het lichaam van een dode te verzorgen.

Zo verwijst Matteüs vanaf het begin naar het sterven van Jezus. En naar de verbondenheid met Jezus die blijft door de dood heen. Want Matteüs vertelt dat Jezus na zijn dood is

verschenen aan twee vrouwen en elf leerlingen en voortleeft in mensen tot aan de voltooiing van de wereld.

Zo vertelt Matteüs over de betekenis van Jezus met elementen uit de Joodse traditie. Hij begint met Abraham die op weg moest gaan bij zijn familie vandaan, zonder te weten waarheen. En Abraham ging. Zoals de magiërs gingen.

En Abraham keek naar de sterren, zoals de magiërs. Ontelbaar waren ze, zoals zijn nakomelingen ontelbaar zouden zijn. Dat was de belofte van God: dat hij in zijn ouderdom toch nog een zoon zou krijgen en vader van vele volken zou worden. En dat alle volken in hem gezegend zouden zijn.

Alle volken, daar gaat het om bij Matteüs. En daar zijn wij als het volk van Nederland er één van. Eén van die vele volken die door het evangelie van Jezus Christus mee gingen doen met Israëls, met de Tora, wegwijzer naar een vrije en gelijkwaardige samenleving. We gingen weeshuizen en ziekenhuizen bouwen. We sloten vredesverdragen, en verankerden de gelijkwaardigheid en rechten van alle mensen in de grondwet. En we ontwikkelden een stelsel van sociale zekerheid op basis van solidariteit.

Het is trouwens wel een wonderlijke geschiedenis, de komst van het evangelie naar Noordwest Europa. Als je er meer van wilt weten is er momenteel een aantal tv programma's met de titel: Jezus van Nazareth naar alle windstreken. Een boeiende zoektocht naar sporen en verhalen van de zendelingen die het evangelie naar onze streken hebben gebracht.

Zending, het is een onderneming gebaseerd op het slot van het evangelie van Matteüs. Daar geeft Jezus zijn leerlingen de opdracht om naar alle volken te gaan en overal op aarde leerhuizen te stichten en mensen te dopen. In Efeze 3 wordt de ideale situatie van zo'n leerhuis of christelijke gemeenschap beschreven: een ontmoeting van mensen die samen het mysterie van Christus aan de wereld laten zien. En dat heilsgeheim houdt in dat alle bevolkingsgroepen in een multiculturele samenleving partners zijn in het ene huisgezin van God. Deze oecumene, dit grote samengestelde gezin dat wij nu kerk noemen, zal de wijsheid van God in al zijn diversiteit aan de wereld laten zien.

Die wijsheid van God, dat is de Griekse aanduiding voor de joodse filosofie, voor de Tora.

Die Tora wordt zichtbaar in Jezus en in de mensen die beseffen dat je elkaar nodig hebt om de lengte, de breedte, de hoogte en de diepte van de liefde van Christus te kunnen bevatten. Mensen die weten dat die liefde ontelbaar veel gezichten en uitdrukkingsvormen heeft.

Het gaat in de christelijke gemeente volgens Paulus niet om eenvormigheid, maar om eensgezindheid, het oefenen van de gezamenlijke opdracht om dienstbaar te zijn aan elkaar. Deze wederzijdse dienstbaarheid is in de Romeinse samenleving van die dagen een bedreigend idee. Want de hele maatschappij is gebaseerd op rangen en standen, op heren en slaven, op bevelen en gehoorzamen.

Dienstbaarheid, gelijkwaardigheid en solidariteit, de kernwaarden uit de Tora die Jezus heeft verkondigd, ze werden in die tijd volkomen belachelijk gevonden. Daarom worden de mensen van de Jezusbeweging met argwaan bekeken en worden hun leiders regelmatig gevangen gezet. En deze kernwaarden worden ook in onze tijd door steeds minder mensen gedeeld. Het gaat voor steeds meer mensen alleen nog om hun eigen geluk, hun eigen welvaart of tradities. Maar de gevolgen van hun manier van leven, wat het betekent voor andere mensen of voor de aarde betekent, dat vindt men dan niet meer belangrijk. Zo zijn we met elkaar de Joods-Christelijke traditie aan het verliezen, de wijsheid van God waarover Paulus spreekt wordt afgedaan als dwaasheid.

Maar daarom wordt de christelijke gemeente volgens mij steeds belangrijker, dat samengestelde gezin van God, waar die wijsheid nog zichtbaar is als mensen Christus in het hart dragen, en geworteld en gevestigd blijven in de liefde.

Op dit feest van Epifanie vieren wij dat Jezus is verschenen in de wereld om heil en zegen te brengen, om te onderwijzen en te verbinden. Niet om diversiteit op te heffen, maar om liefde in al zijn schakeringen te bevorderen en gestalte te geven.

Ik hoop dat wij in onze tijd de gemeenschap die Paulus voor ogen stond weer zullen terugvinden. Een kleine kring waar we lezen en leren, dienen en delen, helen en stelen. Ik hoop dat wij geen belerende, maar een lerende gemeenschap zullen zijn, zonder oordeel over elkaar, over andere religies of culturen. Omdat we hebben geleerd dat vrede niet ergens in de toekomst op ons ligt te wachten als we maar lief zijn voor elkaar.

Omdat we weten dat vrede door ons zelf veroverd moet worden op het kwaad in de wereld, op verschil in inzicht, op onze eigen driften en oordelen. Omdat we weten dat vrede niet gratis is, maar offers vraagt: goud, wierook en mirre. Misschien door je goud weg te geven, je macht op te geven of welvaart in te leveren. Misschien door zelfonderzoek in gebed. Of door tijd en aandacht te besteden aan mensen die het moeilijk hebben, die geconfronteerd worden met de dood.

Ik nodig je uit om daar mee aan de slag te gaan deze week. Om te zoeken wat heilzaam is voor anderen en voor jezelf, Wat helend is voor je ziel, voor je relaties, voor de samenleving en voor de aarde.

Zoek het heil niet te ver, we hoeven niet allemaal op reis te gaan. Begin op de plaats waar je bent, in je eigen hart, want God is daar al. Zoek het niet te hoog, maar in het alledaagse, in het kleine goede, in dat wat voorhanden is. En ik vermoed dat deze zoektocht je niet alleen heil en zegen zal brengen, maar ook gelukkig zal maken.

Zingen lied 970 vlammen zijn er vele

Reageren? Graag!

ds.anjedekuiper@pkngrotekerkschiedam